

16.1.2018

Eduskunta
Hallintovaliokunta

HE 214/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

Kansalaisyhteiskunnan autonomian ja elinvoimaisuuden edistäminen ovat kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANEn kuluvan toimikauden strategisia pää tavoitteita. Kansalaisyhteiskunnan autonomian edellytyksiin sisältyy muun muassa yhdistysten taloudellisten ja hallinnollisten toimintaedellytysten turvaaminen. Yhdistyksillä ja vapaaehtoistoimijoilla on keskeinen merkitys ennaltaehkäisevän ja heikommassa asemassa olevien kansalaisten auttamistyössä sekä yhdenvertaisen osallisuuden ja demokratian edistämisessä.

Yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintaa sääntelee Suomessa keskeisesti rahankeräyslaki. KANE on osallistunut sisäministeriön asettaman rahankeräyslakityöryhmän työhön asiantuntijan roolissa, ja nostaa tiiviisti esille seuraavat kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä koskevat huomionsa uudistukseen.

Rahankeräyslain uudistaminen on kansalaisyhteiskunnalle ja yleishyödyllisten yhteisöjen toiminnalle merkittävä asia. KANE pitää tärkeänä, että rahankeräykset jatkossakin ensisijaisesti tukevat kolmannen sektorin toimintaedellytyksiä säilyttämällä vastikkeettomien rahankeräysten järjestämisen pääsääntöisesti yleishyödyllisten yhteisöjen oikeutena sekä edistämällä myös vapaamuotoista kansalaistoimintaa tietyin edellytyksin.

Lakiehdotukseen uudeksi rahankeräyslaiksi on kuitenkin lausuntokierroksen jälkeen lisätty säännös, joka mahdollistaa rahankeräyslain mukaisten rahankeräyslupan saajien järjestämät rahankeräykset laajemmin valtion, maakunnan, kunnan ja kuntayhtymän toimintoihin. Säännöksellä tarkennettaisiin rahankeräyslupan saajien oikeutta järjestää rahankeräyksiä julkisyhteisöjen hyväksi, mutta ei muutettaisi lain lähtökohtaa siitä, että valtio, maakunta, kunta ja kuntayhtymä eivät voisi saada rahankeräyslupaa. Säännöksen voidaan myös osaltaan arvioida lisäävän jossain määrin uusien rahankeräyksen järjestäjien lukumäärää, millä saattaisi olla vaikutuksia kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksiin. Muutos edellyttäisi KANEn mielestä laajempaa julkista keskustelua, joka liittyisi julkisen sektorin tehtävien, niiden rahoittamisen ja hyväntekeväisyyden väliseen rajanvetoon.

16.1.2018

Lupamenettelyn hitaus ja byrokraattisuus ovat olleet yhdistysten kokemia erityisiä haasteita rahankeräystoiminnassa. Yleishyödyllisyysedellytyksen arvioimiseksi lupamenettely on kuitenkin nähty välttämättömäksi. Lakiluonnoksessa esitetään lupamenettelyn säilyttämistä ja sujuvoittamista osana uutta viranomaismenettelyä niin, että lupa muuttuisi toistaiseksi voimassa olevaksi. Lisäksi mahdollistettaisiin ilmoitusmenettelyyn perustuva pienkeräystoiminta eräin edellytyksin, mikä edistäisi myös vapaamuotoisen kansalaistoiminnan mahdollisuuksia. KANE pitää esitystä perusteltuna ja kannatettavana.

Esitetyn rahankeräyslain tavoite lupamenettelyn keventämisestä ratkaistaan kuitenkin merkittäviltä osin asiassa annettavien asetusten kautta. Laajat asetuksenantovaltuudet eivät saa tyhjentää rahankeräyslain lupamenettelyn sujuvoittamiseen tähtäävää tavoitetta. Toimeenpanossa on erityisesti huolehdittava siitä, että viranomaiselle jo kerran annettua tietoa ei tarvitse lupahakemuksen yhteydessä toimittaa toiselle viranomaiselle uudelleen. Sujuvassa toteuttamisessa erityisesti Poliisihallituksen ja Patentti- ja rekisterihallituksen välisten tietojen vaihto on ensiarvoisen tärkeää.

Rahankeräysoikeuden laajentaminen vakiintuneen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ulkopuolelle pienkeräysten muodossa on kansalaisyhteiskunnan muutosta ja monimuotoisuutta tukeva lainsäädäntötoimi. Elinvoimainen kansalaisyhteiskunta edellyttää jokseenkin heterogeenistä kenttää, jossa ilmoitusmuotoinen pienkeräysmenettely helpottaa erityisesti pienten ja järjestäytymättömien yhteisöjen toimintaa.

Esitys rahankeräyslaiksi pyrkii lisäämään myös rahankeräykseen liittyvää julkisuutta. Tavoite on oikean suuntainen. Rahankeräyksien ja varojen käytön lisääntyvä julkisuus parantaa myös lahjoittajien oikeusturvaa. Julkisuuden lisäämisen yhteydessä on tärkeää huomioida yksityisyydensuojaan liittyvät kysymykset, erityisesti tilanteissa, joissa rahankeräys kohdistuu esimerkiksi yksittäiseen perheeseen tai muuten yksilöitävään joukkoon ihmisiä.

Sidosryhmiä, kuten kansalaisyhteiskuntaa kuultiin hankkeen valmistelussa laajasti ja monipuolisesti. Hanketta tarkasteltiin myös osana valtioneuvoston säädösvalmistelun kuulemista kehittänyttä hankeklinaltoimintaa sekä kansalaistoimintaa koskevien säädösten sujuvoittamistyötä. KANE pitää hyvänä hankkeen valmisteluprosessin avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta sekä kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuuksia sen toimintaedellytyksiin keskeisesti vaikuttavaan prosessiin.

Eero Rämö

KANEn asiantuntija sisäministeriön rahankeräyslain uudistamistyöryhmässä